

Penmail

Jaargang 4, nr. 1 - Januari 2009

Uitgave: Werkgroep Kinderhandschrift

Redactie: Dick Schermer (dick.schermer@zonnet.nl)

Gratis kwartaalblad met informatie over kinder- en jeugdschrift

Doel en doelgroep

Met deze Penmail willen we mensen met belangstelling voor het schrift van kinderen en jeugdigen regelmatig informeren.

We vermoeden dat er bij meerdere groepen behoefte bestaat aan regelmatige informatie op dit gebied: Schrijfpedagogische Hulpverlening (SPH), Vereniging van Leraren Schoonschrijven en Machineschrijven (VLSM), Nederlandse Orde van Grafologen (NOG), Landelijke Bond van Remedial Teachers (LBRT), Onderwijsadviesdiensten (schrijfspecialisten), schrijftherapeuten.

Afbakening

Penmail zal zich vooral richten op de volgende terreinen: Schrijfonderwijs, schrijfmethoden, schrijfmateriaal, schriftontwikkeling, schrijftests, verband tussen handschrift en persoonlijkheid, pedagogische grafologie.

Informatie op het gebied van krabbels, tekeningen en kalligrafie vallen buiten onze doelstelling.

Presentatie

We stellen ons voor in Penmail enige afwisseling in de informatie aan te brengen. Nu eens zal er naar een uitgave worden verwezen. Dan weer is er een bespreking, of volgt de letterlijke weergave.

0-0-0-0-0

Lamy slaat alarm!

Lamy de noodklok: "Schrijfles wordt op veel basisscholen te weinig gestimuleerd! Schrijfles vindt alleen nog plaats in de schaduw van het leesonderwijs, uitgevoerd door leraren die omstreden pedagogische concepten volgen en waarbij kinderen niet zelden het verkeerde schrijfgerei gebruiken. Handschrift is ons gemeenschappelijk cultuurgood en moet algemeen toegankelijk blijven, ook in onze multi-media-maatschappij!" (Heidelberg, 2007)

Schrijfproblemen bij kinderen: een stand van zaken

Pelikan organiseerde in 2008 een enquête over fijne motoriek en leren schrijven bij zowel leerkrachten kleuter-/basisonderwijs, zorgcoördinatoren, therapeuten, ouders. Het onderzoek bestreek een periode van zes maanden en leverde data op over een groep van 38.635 kinderen uit Brussel, Vlaanderen en Wallonië. Kinderen met schrijfproblemen, in behandeling bij een schrijftherapeut, werden hierbij niet meegerekend.

De meest verontrustende conclusies: 1 op 3 kinderen ondervindt kleine of grote problemen bij het leren schrijven en 1 op 10 kinderen ondervindt zware schrijfproblemen!

Griffix voorkomt schrijfproblemen

Dit jaar wil Pelikan, na Duitsland en België, ook in ons land "Griffix" introduceren. Dit is een schrijfsysteem, waarbij kinderen in 4 stappen mooi en vlot leren schrijven. Dit systeem omvat waskrijt, vulpotlood, inktpen en vulpen. Marc Litière werkte eraan mee; zijn ervaringen staan op www.ikleerschrijven.be en als word-document op te vragen bij anke@calliopes.be.

De motoriek van kinderen

In 2007 verscheen bij Pica/Huizen *De motoriek van kinderen met dyspraxie, autisme, ADHD en leerstoornissen: verbeter de coördinatie van uw kind*, van Lisa A. Kurtz, dat in 1950 in het

Engels en nu ook vertaald is uitgekomen – 144 blz., € 17,50, en ISBN 978.90.77671.20.7.
Voor ouders en leerkrachten is het een handzaam, overzichtelijk en goed leesbaar boek met veel functionele informatie. Voor therapeuten en remedial teachers gaat het niet diep genoeg.

De KOEK -Korte Observatie Ergotherapie bij kleuters

In Het Jonge Kind van november 2008 schrijft Margo van Hartingsveld over dit observatie-instrument voor oudste kleuters, om te beoordelen of de kleuter toe is aan (voorbereidend) schrijven in groep drie. Door tijdige signalering van problemen in de fijne motoriek, kunnen schrijfproblemen beperkt worden.

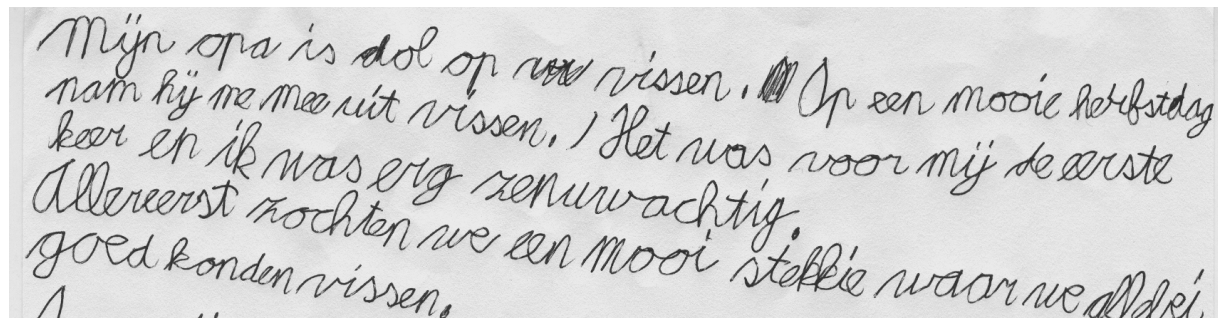
Linkshandigheid in het handschrift

In het tijdschrift Angewandte Graphologie und Persönlichkeitsdiagnostik, Jg. 56, Heft 3, Dez. 2008, wijdt Dipl.-Ing. Hartmut Mutschler een uitvoerig artikel (15 blz.) aan schriftkenmerken van linkshandigen. Hij vermeldt zowel gegevens uit vroegere en recente literatuur als die uit zijn eigen onderzoek.

Twee schriftkenmerken die bij linkshandige schrijvers vaak, maar bij rechtshandigen zelden voorkomen, zijn:

- de contrahorizontale beweging, zoals de t-streep die van rechts naar links wordt getrokken;
- de omgekeerde bewegingsrichting van ovale letters, met de klok mee in plaats er tegenin.

Hieronder een tekstfragment van een uitgesproken linkshandige 10-jarige jongen, geschreven met stevige druk en blauwe balpen op ongelinieerd papier:

Tekstfragment van linkshandige jongen van 10 jaar

Bij nadere beschouwing blijken deze kenmerken op een linkshandige schrijver te wijzen:

- Contrahorizontale bewegingsrichting (streep bij letter t; ook T en H, niet in dit fragment)
- Haakjes bij letters (k, e, u, s)
- Opvallende ogen (bovenaan letter a en o)
- Streepjes/accenten in plaats van punten op de i
- Plaats van de i-punten (iets naar links)
- Onderlussen trekken meer naar links (letter g en ij)
- Laatste neerhaal helt wat achterover (letter m en n)
- Lange op- en neerhalen bij het begin van woorden

De tegengestelde bewegingsrichting, zoals bij de letter 'o', komt bij deze jongen echter niet voor. Zijn regels dalen op het blad papier weliswaar, maar dit verschijnsel komt bij kinderen vaak voor.